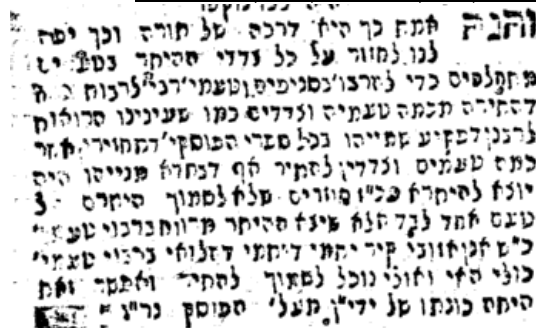

Aguna – the Woman Should Wait One Year
Nov. 15, 1998

1) Lots of snifim

אביר יעקב אבן העזר סימן טו דף צה עמוד ד

2) Avad Zichro

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג חלק ד (דפוס פראג) סימן תקעב

... בתשובת ה"ר אליעזר מדורנו"א דקדק מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר [אסורה] לעולם ש"מ דלאו לעולם קאמר וכן נראה שתלו רבותינו ע"ה על חכמי הדור ויראי שמים שיתכונו וישישכילו על ענין המאורע [בדורם] והאריך הרבה למצא עילה להתיר אשה שנתעגנה ז' שנים כי נטבע בעלה וחזקות מוכיחות שנטבע כי הכלים אשר אתו בספינה נמצאו על שפת הים וכ"כ רבי' אברהם ב"ר משה שהורגלו העולם לפרש דאסורה לעולם נראה משום דסתמא קאמר אסורה ולא יהיב קצבה וע"ז המשמעות יש לתמוה דהא רב אשי [הוי] ס"ד למימר דצורבא מרבנן אפי' במים שאין להם סוף מותרת דאי סליק קלא אית לי' (יבמות קכ"א ע"א) וא"כ לדברי המפרשים אסורה לעולם ואולי בתר סתמא דקתני אסורה סתם א"כ צורבא מרבנן למה לא נתנו שיעור מתי היא מותרת שהרי הוא כמו נתן דבריך לשיעורי' דשמא הרחיק מהלך יום או יומים ויצא הרי היא צריכה להמתין עד שיבא שום אדם ויגיד איך נעשה הדבר וכמו שזה הדבר דצורבא מרבנן סמכו באומדן דעתא [אע"פ שאין זה הדבר מפורש כמו כן כאן י"ל דאפי' היכא דליכא צורבא מרבנן סמכו באומדן דעתא דמ"ש]. ומיהו ה"ר אברהם כ' דקשה הדבר בעיניו להתיר וכן נראה בעיני רבי' ברוך וכ"כ רבי' אבי"ה כדחזי' בגמרא דראוי לשמתא המתיר לכתחלה כעובדא דרב שילא ולא [קבעו] זמן לדבר [ואין] בידינו לבדות דבר מלבינו בלא ראי' ולתת אמתלאות כי במקום שרצו חכמי' פירשו הדברי' כגון מסל"ת ועד מפי עד ופסולי עדות ורבים כאלה ויש מקומות שהחמירו חכמי' ולא חשו לעיגון כמו במים שאין להם סוף וכן בראוהו מגויד או צלוב [והחיה] אוכלת בו ולא אזל בתר אומדנא דשכיח ומה שלפעמי' הקילו משום עיגונא מפורש בפ' יש בכור (מ"ו ע"ב) כי אקילו בסופה כדפ' לעיל ואע"פ שלא שנינו אסורה לעולם אורחא דתלמודא הכי אסורה ואסור סתם פתרונו לעולם אך [במקום] דתני לעולם [יש] טעם לדבר כמו בריש יבמות (ב' ע"א) עד סוף כל העולם ומפרש בגמ' דלצורר תרתי משמע ולא יותר וכן בתמורה (י"ז ע"ב) ולדן עד סוף כל העולם והמעט יורה על רובו.

מרדכי מסכת יבמות פרק האשה בתרא רמז צב

בתשובת ה"ר אליעזר מורדו"ן דקדק מדקאמר מים שאין להם סוף אשתו אסורה ולא קאמר אסורה לעולם ש"מ דלאו לעולם קאמר וכן נראה שתלו רבותינו ע"ה על חכמי הדור ויראי שמים שיתכונו וישישכילו על ענין המאורע [בדורם] והאריך מאד למצוא עיליה [ס"א עילה] להתיר אשה שנתעגנה **ארבע שנים** כי נטבע בעלה וחזקות מוכיחות שנטבע כי הכלים אשר אתו בספינה נמצאו על שפת הים וכן כתב רבינו אברהם ב"ר משה שכל מה שהורגלו העולם לפרש דאסורה לעולם נראה משום דסתמא קאמר אסורה ולא יהיב קצבה לדבר ועל זה המשמעות יש לתמוה דהא רב אשי הוה ס"ד למימר צורבא מרבנן אפילו במים שאין להם סוף מותרת דאי סליק קלא אית ליה אם כן לדברי המפרש אסורה לעולם ואולי בתר סתמא דקתני אסורה סתם א"כ צורבא מרבנן למה לא נתנו שיעור מתי מותרת שהרי זה בא כמו נתן דבריך לשיעורי' דשמא הרחיק מהלך יום או יומים ויצא הרי צריכה להמתין עד שיבא שום אדם ויגיד איך נעשה דבר וכמו שזה הדבר דצורבא מרבנן סמכו באומדן דעתא אע"פ שאין זה הדבר מפורש סמכי באומדן דעתא כמו כן כאן י"ל דאפילו היכא דליכא צורבא מרבנן (*סמכי באומדן דעתא) דמ"ש ומיהו ה"ר אברהם כתב דקשה בעיניו להתיר וכן נראה לר' ברוך וכן כתב רבי"ה דחזינן קמן דראוי היה לשמתא המתיר לכתחלה כעובדא דרב שילא ולא קבעו חכמים זמן לדבר ואין בידינו לבדות זמן מלבנו ודברים בלא ראי' ולתת אמתלאות כי במקום שרצו חכמים להתיר פירשו הדברים כגון עד מפי עד ומסל"ת ופסולי עדות ורבות כאלה ויש מקומות שהחמירו חכמים ולא חשו לעיגון כגון במים שאין להם סוף וכן בראוהו מגויד או צלוב והחיה אוכלת בו ולא אזלינן בתר אומדנא דשכיחא ומה שלפעמים הקילו משום עיגונא מפורש בריש פרק יש בכור כי אקילו בסופה כו' כדפרישנא לעיל ואע"ג דלא שנינו אסורה לעולם אורחיה דתלמודא למיתני' אסורה ואסורה סתם פתרונו לעולם אך במקום שנהגו לשנות לעולם יש טעם בדבר כמו בריש יבמות עד סוף כל העולם ומפרש בגמ' דלצורר תרתי משמע ולא יותר וכן בתמורה ולדן עד סוף כל העולם והמעט יורה על רובן ספר חכמה:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף קכא עמוד ב

ההוא עובד כוכבים דהוה קאמר ליה לישראל: קטול אספסתא ושדי לחיואי בשבתא, ואי לא - קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר ישראל, דאמרי ליה: בשיל לי קדירה בשבת, ולא בשיל לי וקטילתיה. שמעה דביתהו ואתאי לקמיה דאביי, שהיאת תלתא ריגלי. אמר לה רב אדא בר אבהו: זיל לקמיה דרב יוסף, דחריף סכינא. אזלה קמיה, פשט מהא מתניתין: עובד כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק, ואמר פירות הללו של ערלה הן, של עזיקה הן, של נטע רבעי הן - לא אמר כלום, לא נתכוון אלא להשביח מקחו.

רש"י מסכת יבמות דף קכב עמוד א

תלתא ריגלי - שהיו תלמידי חכמים נקבצים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח והיתה שואלת מהם ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם.

שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן קטו

שאלה מהרב דק"ק טרי"ר וז"ל גופא דעובדא הכי הוי בדבר כמר דוד בר נפתלי שווי"ך מתושב קהלתינו זה כמה חדשים שעברו וחלפו נשתגע בדעתו רחמנ' ליצלן מחמת איזה סיבה שעברה על אחיו כמר מאיר שווי"ך יצ"ו עבור איזה עלילה שעלה עליו בהיזק ממון הרבה והני תרי אחים היו שותפים בכל משא ומתן זה שמונה עשר שנים ומחמת גודל צערן של עלילה יצא כמר דוד מדעתו ונשתגע ואח"כ ברה כמר דוד מביתו ואחר איזה שעות בדקו אחריו וחפשו ולא מצאו וכשהלכה אשת כמר דוד לחדר מיוחד שהיה לבעלה כמר דוד בביתו ושם מצאה כתב אחד מכתבי ידי בעלה והתימתו בלשון צוואה וזה לשונו (מאחר איך בין /הנני/ מוכרח להיות נאבד מן העולם ככן בקשתי מן אשתי מרת בונלה... /שהיא תציל כל מה שהיא יכולה להציל/ כדי שתוכל להחיות את עצמה ובני ביתה) גם מצא האשה הנזכרת לעיל כפתורים של כסף שהיה לו בבגדי שבת שלו גם כפתורים קטנים שהיה לו במלבוש קטן שקורין בל"א סרדקי"ל ונכתוב בכתב צוואה הנ"ל וז"ל (... /הכפתורים הגדולים מבגד השבת שלי יהיו לבני הירץ שיחיה, והכפתורים הקטנים יהיו לבני בערלא שיחיה, זה יהי' להם לזכרון מאביהם/ גם נכתב שם כמר פייבלמא"ן רופא וכמר משה זרברך כ"ץ... /שני אנשים אלה ישגיהו נא על אשתי ובני/) ובכל נכסי דאית לי והכל נכתב בדרך הצוואה ובראותה האשה הכתב הנ"ל נבהלה מאוד מאוד ובכה במר נפש' וחפשה על בעלה ולא מצאה ונאבד זכרו עד אחר חדש ימים יצא קול הברה בין האומות בעיר פה ק"ק טרי"ר שמצאו יהודי אחד בנהר מוזיל"ל בכפר פאליץ שהוא שעה אחת מכאן ככן שלחתי תכף אחר האשה העלובה מרת בונלה הנזכרת לעיל ושאלתי שאלת פיה אם יש לה סימנים מובהקים בגוף בעלה הנאבד זה חדש ימי' גם במלבושים שלבש בשעה שברח והאשה השיבה לי שבאותו פעם היה לבוש במלבוש בל"א... עם כפתורים של נחושת וגם שהיה לו טלית קטן שקורין צרדקי"ל... וכפתורים של כסף נחתכים ממנו ובגופו היה רושם סמוך לחזה בצד שמאל שלו נוטה לצד זרועו שלו... עד כאן דברי האשה הנ"ל וכשמעי כל הדברים הנ"ל שלחתי עדים כשרים וגם אני בעצמי הלכתי לכפר פאליץ הנ"ל והכירו העדים הנ"ל את המת דוד שווי"ך הנ"ל בכל הסימנים הנ"ל גם הכירו העדים אותו בט"ע בכליו ובזקנו ובשער ראשו היטב כמבואר לפנינו בגביות עדות אבל לא הכירו אותו בפרצוף פנים.

(וזה ההעתק מגוף גביות העדות הנ"ל שנגבה)

וזה לשונו במוטב תלתא וכו' אתא לקדמנא אברהם בן מהור"ר יחיאל מלמד והגיד בתורת עדות יום ה' כ"ו ניסן... עד כאן לשונו של כמר אברהם מלמד וכה"ג העיד משה זרברין ומשה שווי"ך והעתיק עוד הרבה עדים שהעידו כולם בסיגנון זה כמו שהאריך בהעתיק עדותן ככן אמרתי לשאול את האורים ותומים של אדוני מ"ו הגאון המפורסים מהר"ר יעקב אב"ד ור"מ דק"ק ווירמייש"א נר"ו והוא יורה לי דרך אשר אלך בה ואת המעשה אשר אעשה הקטן בנימין קאברין חונה פה טריר והמדינה. תשובה שאלתו שאלת חכם קבלתי ואף שראשי ואיברי כבידין עלי כי כבד ממני הדבר להיות ראשון לבית יעקב לדלות דורא רק לפעמים נעשתי סניף לאריות אשר קדמו ולא להיות ראש וראשון בהיתרא היתר עגונה מי יתן אחריש יחרישון אך ורק לגודל הפצרת השואל ומפני תקנת עגונה אמרתי להשיב בקצרה כי אין דרכי להאריך בדברים של מה בכך בחודשים שאינם קודמין לליבונה ליבון הלכתא ולבא בגבול שכבר גבלו פוסקים ראשונים ואחרונים. ומי יבא אחריהם להעלות על פי הסוגיא כמה דמסיק תעלה מבי כרבא לסתור דבריהם חס ושלום או להוסיף או לגרוע בגרעון כתב או להכריע בין הרים גדולים הרמים אשר כבר ביררו וליבנו הראשונים וגם האחרונים רבו כמו רבו ולא הניחו מקום להתגדר בו והכל ערוך לפנינו ומוכן בש"ע וקונטרס עגונות של הח"מ וב"ש ותשובת מהר"ש וחוסן ישועות גם שלא להתנאות ולהתגאות בשל אחרים להעתיק דבריהם באורך כי מה לי לכפול הדברים להעתיק מספר אל ספר אין זה רק טרחא שלא לצורך בהשחתת הנייר ודיו רק דרכי להשיב בקצרה לפי תואר הענין ומהות השאלה לחדש בה דבר ומסקנת הפוסקים להלכה וזהו באמת תוכן השאלה לצרף סימני כלים עם סימני הגוף כבר מלתי אמורה ונדפס בשמי זכרי בתשובת חינוך בית יהודה סי' קל"ב יע"ש ובסי' קכ"ט עד סי' קל"ב גם בתשובתי שבות יעקב חלק ראשון סי' צ"ט כתבתי שם שיש לצדד להקל בסימני כלים אם יש עוד צד להיתר דלא חיישינן לשאלה וכן צדדתי כמה פעמים להיתר מה"ט... ברם כיון שהדבר זה נעשה בקרוב ועדיין לא אבד זכרו אין להיתר את אשה זו עד מלאת י"ב חדש מיום שנאב' אם לא ישמע ממנו תוך זמן זה שהוא קיי' אז אבד זכרו בין החיי' וזכר לדב' נשכחתי כמת מלב וכו' בתשו' מבי"ט סי' שכ"ז והוב' ג"כ בקונטר' עגונ' בשמו יע"ש וכדאית' ברש"י בברכו"ך דף נ"ח ע"ב (ועפ"ז מיושב מה שהניה תוספו' בתימא על רש"י בב"מ דף כ"ד ע"ב ד"ה לבתר תריסר ירחי שתא ע"ש) ואל יתמה המתמה איך נחמיר עליה ולעגן אותה עד תשלום י"ב חדש הלא הרבה

חשו חכמים לתקנות עגונות כמבואר בש"ס וכל הפוסקים איך נחוש כאן להחמיר עליה ולעגנה אותה י"ב חדש עכ"פ אי משום הא לא תברא דהרי מצינו דגם חכמי הש"ס לא קפדי על עגון כזו כדאי' ביבמות דף קכ"א ע"ב האי נכרי דהוי קאמר לישראל קטיל אספסתא ושדי לחיוואי בשבתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר ישראל שמעיה דביתהו ואתי לקמיה דאביי שהיי' תלתא רגלי' ע"ש ברש"י דללשון שני המתין כל השנה כולו **ולא חש לעגון של שנה אחת** ואפילו בחיי בעלה מצינו דיוצאין שלא ברשותה שתים ושלוש שנים ש"מ דלא חיישינן לעגון כי האי וכן משמעות הרא"ש שם פ' אע"פ דהטעם משום עגון יע"ש אפ"ה לא חיישינן לזמן מה לכן נ"ל פשוט בנדון שלפנינו יש לה להתמין עד כלות שנה שנאבד זכרו ואז תצא הדבר בהיתר לעלמא אשת (דוד שווייך) ובתנאי כפול ומכופל שייסכימו עוד על היתרא דא עוד שני רבנים גדולים ומפורסמים ואז אף ידי תכון עמהם כנ"ל הקטן יעקב.